

<https://doi.org/10.62837/2026.4.349>

Azərbaycan Tibb Universiteti
dosent MƏMMƏDOVA ELNARƏ ADIL
ememmedova69@mail.ru
İMANOVA İRADƏ İSA QIZI
iimanova@amu.edu.az

SƏMƏD VURĞUN VƏ ANA DİLİMİZ X Ü L A S Ə

Açar sözlər: *xalq şairi, milli-mənəvi dəyər, vətənpərvərlik hissi, ana dili, yaradıcılıq*

Məqalədə görkəmli Azərbaycan xalq şairi Səməd Vurğunun Azərbaycan dilinin inkişafındakı rolu geniş şəkildə təhlil olunur. Tədqiqatda şairin yaradıcılığında ana dili ideyasının bədii ifadəsi, dilin poetik imkanlarının genişləndirilməsi və xalq danışığı dili ilə ədəbi dil arasında yaratdığı uğurlu sintez araşdırılır. Səməd Vurğunun əsərlərində dil yalnız ünsiyyət vasitəsi kimi deyil, həm də milli kimliyin, tarixi yaddaşın və mənəvi dəyərlərin əsas daşıyıcısı kimi təqdim olunur. Məqalədə onun şeirlərindən götürülən nümunələr əsasında dilə olan emosional bağlılıq, vətənpərvərlik hissləri və milli özünüdərk məsələləri şərh edilir.

Eyni zamanda, 2026-cı ildə şairin 120 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində qeyd olunması ilə bağlı İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış sərəncamın əhəmiyyəti xüsusi vurğulanır. Bu kontekstdə Səməd Vurğunun irsinin müasir dövrdə aktuallığı, onun yaradıcılığının Azərbaycan dilinin qorunması və inkişafı baxımından rolu əsaslandırılır. Nəticə etibarilə, Səməd Vurğunun yaradıcılığı Azərbaycan dilinin bədii-estetik imkanlarının zənginləşdirilməsində və milli-mənəvi dəyərlərin formalaşmasında mühüm amil kimi qiymətləndirilir.

Mammadova Elnara Adil
İmanova İrada İsa

SAMAD VURGUN AND OUR MOTHER LANGUAGE S U M M A R Y

Keywords: *folk poet, national-spiritual value, sense of patriotism, native language, creativity*

The article extensively analyzes the role of the prominent Azerbaijani people's poet Samad Vurgun in the development of the Azerbaijani language. The study examines the artistic expression of the idea of the native language in the poet's work, the expansion of the poetic possibilities of the language, and the successful synthesis he created between the colloquial and literary languages. In Samad Vurgun's works, language is presented not only as a means of communication, but also as the main carrier of national identity, historical memory, and spiritual values.

The article interprets the issues of emotional attachment to the language, patriotic feelings, and national self-awareness based on examples from his poems. At the same time, the importance of the decree signed by İlham Aliyev on the celebration of the poet's 120th anniversary at the state level in 2026 is particularly emphasized. In this context, the relevance of Samad Vurgun's legacy in the modern era and the role of his work in terms of the preservation and development of the Azerbaijani language are substantiated. As a result, Samad Vurgun's work is considered an important factor in enriching the artistic and aesthetic possibilities of the Azerbaijani language and in the formation of national and spiritual values.

**Мамедова Елнара Адил
Иманова Ирада Иса кызы**

САМАД ВУРГУН И НАШ РОДНОЙ ЯЗЫК РЕЗЮМЕ

Ключевые слова: *народный поэт, национально-духовные ценности, чувство патриотизма, родной язык, творчество*

В статье подробно анализируется роль выдающегося азербайджанского народного поэта Самада Вургуну в развитии азербайджанского языка. Исследование рассматривает художественное выражение идеи родного языка в творчестве поэта, расширение поэтических возможностей языка и успешный синтез, созданный им между разговорным и литературным языками. В произведениях Самада Вургуну язык представлен не только как средство коммуникации, но и как главный носитель национальной идентичности, исторической памяти и духовных ценностей.

В статье интерпретируются вопросы эмоциональной привязанности к языку, патриотических чувств и национального самосознания на примерах из его стихов. При этом особо подчеркивается значение указа Ильхама Алиева о государственном праздновании 120-летия поэта в 2026 году. В этом контексте обосновывается актуальность наследия Самада Вургуну в современную эпоху и роль его творчества в сохранении и развитии азербайджанского языка.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının klassiklərindən biri olan xalq şairi, tanınmış dramaturq və ictimai xadim Səməd Vurğun milli-mənəvi dəyərlərin, xüsusilə də ana dilinin qorunması və inkişafı istiqamətində böyük xidmətlər göstərmişdir. Səməd Vurğun Azərbaycan ədəbi fikir səlnaməsində yeni parlaq mərhələyə başlamış görkəmli sənətkardır. Çoxşaxəli fəaliyyətinin qayəsində Azərbaycançılıq amalı dayanan şair, nəğməkar olduğu odlar diyarını alovlu məhəbbətlə tərənnüm etmişdir. Onun dillər əzbərinə çevrilmiş “Azərbaycan” şeiri hər bir Azərbaycanlının ürəyindəki vətən sevgisinin poetik ifadəsidir.

“El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənim sən.

Anam doğma vətənimdən,
Ayrılarımı könül candan?
Azərbaycan!, Azərbaycan!”

Burada vətən, dil və ana obrazları bir-biri ilə eyniləşdirilərək milli identiklik ideyasını gücləndirilir. Səməd Vurğun yaradıcılığında Azərbaycan dili milli kimliyin əsas sütunlarından biri kimi çıxış edir. Onun əsərlərində dil xalqın tarixi yaddaşı, mədəni irsi və mənəvi dünyasının ifadə vasitəsidir.

Böyük söz ustası ana dilinin saflığı uğrunda dönmədən mübarizə aparmış, xalq yaradıcılığının tükənməz xəzinəsində bəhrələnməklə bu dili bütün mənəvi gözəlliklərini özündə əks etdirən, dərin bəşəri-ictimai məzmunla malik qiymətli əsərlər ərsəyə gətirmişdir.

Onun yaradıcılığı Azərbaycan dilinin zənginləşdirilməsi, poetik imkanlarının genişləndirilməsi və xalq ruhunun ifadəsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

2026-cı ildə şairin anadan olmasının 120 illiyinin dövlət səviyyəsində qeyd olunması ilə bağlı 23 fevral 2026-cı ildə İlham Əliyev tərəfindən sərəncam imzalanması Səməd Vurğunun irsinin müasir dövrdə də aktuallığını qoruduğunu göstərir. Bu yubiley yalnız ədəbi hadisə deyil, həm də Azərbaycan dilinin və milli kimliyin təntənəsi kimi qiymətləndirilir, şairin Azərbaycan dili qarşısındakı xidmətlərinin yenidən dəyərləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

XX əsrdə Azərbaycan ədəbi dilinin formalaşması, zənginləşməsi və inkişafında Səməd Vurğunun rolu danılmazdır. O, klassik ənənələrlə müasir dil üslubunu birləşdirərək yeni bədii ifadə formaları yaratmışdır. Səməd Vurğun dilin normallaşması, üslubi imkanlarının genişlənməsi və poetik ifadə vasitələrinin inkişafına mühüm töhfələr vermişdir.

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişaf tarixində mühüm yer tutan görkəmli xalq şairi və dramaturq Səməd Vurğunun yaradıcılığı yalnız bədii-estetik dəyəri ilə deyil, həm də Azərbaycan dilinin inkişafına verdiyi töhfələrlə seçilir. Səməd Vurğun dili sadəcə ünsiyyət vasitəsi kimi deyil, milli kimliyin və tarixi yaddaşın daşıyıcısı kimi təqdim edilir. Onun yaradıcılığı milli dilin yalnız ədəbi çərçivədə deyil, həm də ictimai və ideoloji səviyyədə möhkəmlənməsinə xidmət etmişdir.

Səməd Vurğunun yaradıcılığında dil yüksək bədii ifadə vasitəsinə çevrilmişdir. O, xalq danışığı dilinin zənginliklərindən ustalıqla istifadə edərək ədəbi dilin inkişafına təkan vermişdir. Şairin əsərlərində sadəlik və səlisliklə yanaşı, dərin mənəvi yükü və obrazlılıq diqqəti cəlb edir. Bu xüsusiyyətlər Azərbaycan dilinin həm estetik, həm də funksional imkanlarını genişləndirmişdir.

Onun poeziyasında milli kolorit, folklor elementləri və canlı danışığı dili üzvi şəkildə birləşir. Bu isə dilin xalqla bağlılığını gücləndirir və onu daha təsirli edir. Səməd Vurğun dil vasitəsilə milli ruhu, vətən sevgisini və insan duyğularını yüksək bədii səviyyədə ifadə etmişdir.

Səməd Vurğun üçün ana dili sadəcə ünsiyyət vasitəsi deyil, milli varlığın əsasını təşkil edən müqəddəs dəyərdir. O, dilə münasibətdə emosional və fəlsəfi yanaşmanı birləşdirərək onu poetik zirvəyə yüksəltmişdir. Onun məşhur misralarından biri bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir:

“Azərbaycan! Sənin dilin
Qəlbimdədir, canımdadır.
Bu müqəddəs ana sözün
Hər bir kəlmə, qanımdadır.”

Bu misralarda dil insanın daxili aləmi ilə vəhdətdə təqdim olunur. “Qanımda” ifadəsi dilin bioloji və mənəvi kimliyin ayrılmaz hissəsi olduğunu vurğulayır. Başqa bir nümunədə isə şair dilin müqəddəsliyini daha da dərinləşdirir. Şair dilə olan sevgisini yalnız poetik ifadələrlə deyil, həm də ideoloji mövqe kimi ortaya qoyur.

Səməd Vurğunun yaradıcılığında Azərbaycan dilinə sevgi və ehtiram xüsusi yer tutur. Onun şeirlərində ana dilinə bağlılıq və vətənpərvərlik hissləri vəhdət təşkil edir. Şair dil vasitəsilə milli birlik ideyasını gücləndirmiş, xalqın özünüdərk prosesinə mühüm təsir göstərmişdir.

Səməd Vurğunun əsas xidmətlərindən biri xalq danışığı dili ilə ədəbi dil arasında uğurlu sintez yaratmasıdır. O, folklor elementlərini, atalar sözlərini, deyimləri və canlı danışığı üslubunu poeziyaya gətirərək dili daha canlı və təsirli etmişdir.

Bu yanaşma nəticəsində Azərbaycan ədəbi dili daha anlaşılıq olmuş, xalqla ədəbiyyat arasında məsafə azalmış, dilin ifadə imkanları genişlənmişdir. Məsələn,

“Mənim dilim – şirin dilim,
Sənə qurban canım mənim!”

Bu kimi misralar dilin yalnız estetik deyil, həm də emosional və mənəvi dəyər kimi qəbul edildiyini göstərir. Onun dilində həm sadəlik, həm də yüksək poetik dərinlik müşahidə olunur. Səməd Vurğunun poetik dili obrazlılıq, ritm və emosional təsir baxımından olduqca zəngindir. O, dili yalnız fikir ifadə vasitəsi kimi deyil, həm də estetik zövq yaradan bir sənət elementi kimi təqdim edir. Onun, “Dağlar qoynunda bir kəndim var mənim, O kənddə doğulmuş bir bəndim var mənim.”

Bu misralarda şair ana dilini çox doğma, əziz və müqəddəs bir dəyər kimi təqdim edir, dilə sevgisini sadə və təsirli şəkildə ifadə edir.

Səməd Vurğunun 120 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində qeyd olunması onun yaradıcılığının milli və ümumbəşəri əhəmiyyətini bir daha təsdiqləyir. İlham Əliyevin imzaladığı sərəncam bu irsin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması baxımından mühüm addımdır.

Səməd Vurğunun irsinin yenidən öyrənilməsi Azərbaycan dilinin gələcək inkişafı üçün də mühüm istiqamətlər müəyyənləşdirir.

Bu yubiley Azərbaycan dilinin inkişaf yolunun, onun qorunması və zənginləşdirilməsi istiqamətində görülən işlərin qiymətləndirilməsidir. Səməd Vurğunun əsərlərində dil xalqın tarixi yaddaşı, mədəni irsi və mənəvi dəyərləri ilə sıx bağlı şəkildə təqdim olunur. Şairin fikrincə, ana dilinin qorunması və inkişafı millətin gələcəyi üçün həyati əhəmiyyət daşıyır.

Xüsusilə onun dram və poemalarında dilin ideoloji və tərbiyəvi funksiyası aydın görünür. Bu baxımdan Səməd Vurğun yalnız şair deyil, həm də dil siyasətinin və milli düşüncənin fəal təbliğatçısı olmuşdur.

Bu gün də Səməd Vurğunun əsərləri Azərbaycan dilinin gözəlliyini və qüdrətini nümayiş etdirən ən qiymətli nümunələrdən biri kimi aktuallığını qoruyur və gələcək nəsillər üçün mühüm mənəvi irs olaraq qalır.

Səməd Vurğunun yaradıcılığında dil canlı, axıcı və yüksək bədii təsir gücünə malikdir. O, xalq danışığı dilini ədəbi dil səviyyəsinə yüksəldərək onu poetik ifadənin əsas vasitəsinə çevirmişdir. Şairin dili sadə olmaqla yanaşı, dərin məzmunlu və obrazlıdır.

Onun poeziyasında folklor motivləri, milli ifadə tərzini və zəngin leksik ehtiyat xüsusi yer tutur. Bu isə Azərbaycan dilinin yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də estetik və emosional təsir gücünə malik bir sistem olduğunu göstərir. Şairin fikrincə, ana dilinə sevgi və onun qorunması milli varlığın davamlılığının əsas şərtidir. Bu ideya onun bir çox əsərlərində açıq şəkildə ifadə olunur və oxucularda vətənpərvərlik hisslərini gücləndirir.

Səməd Vurğunun şeirlərində Azərbaycan dilinin gözəlliyi və zənginliyi parlaq şəkildə əks olunur. Şair ana dilinə olan dərin sevgisini, onu milli varlığın ayrılmaz hissəsi kimi qəbul etdiyini poetik şəkildə ifadə edir. Burada dil yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, insanın daxili aləmi ilə birləşən müqəddəs dəyər kimi təqdim olunur. O, Azərbaycan dilinin inkişafında mühüm rol oynamış, onu bədii-estetik baxımdan zənginləşdirmiş və milli kimliyin əsas elementi kimi təqdim etmişdir. Onun yaradıcılığı bu gün də Azərbaycan dilinin gözəlliyini və qüdrətini əks etdirən ən qiymətli irslərdən biridir. Şairin yaradıcılığı dilin yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də milli ruhun daşıyıcısı olduğunu bir daha sübut edir.

Ə D Ə B İ Y Y A T S İ Y A H I S I

1. Səməd Vurğun – Seçilmiş əsərləri. Müxtəlif nəşrlər Bakı, 2005;
2. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Elm nəşriyyatı Bakı, 1977;
3. Müasir Azərbaycan dili. Təhsil nəşriyyatı. Bakı, 1980;
4. İlham Əliyev – Səməd Vurğunun 120 illiyi ilə bağlı sərəncam. 23 fevral, 2026;
5. Azərbaycan dilçiliyi üzrə elmi məqalələr toplusu. Bakı, 2024;
6. Azərbaycan poeziyası antologiyası. Bakı, 2025.

Rəyçi: Doseant S.Ə.Kadiyeva